

Романович Ангеліна Віталіївна,
курсант Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Симоненко Н. О.

ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД: ІННОВАЦІЯ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ

Пробаційний нагляд як нова форма кримінального покарання є інноваційним підходом у кримінально-правовій системі України, а його запровадження відображає прагнення держави модернізувати систему виконання покарань, зробивши її більш гуманною та ефективною. У контексті сучасних тенденцій в сфері кримінального права, акцент на реабілітацію засуджених, запобігання повторним правопорушенням та зменшення рівня криміналізації суспільства є надзвичайно актуальним.

28 березня 2024 року вступив в дію Закон України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань в умовах воєнного стану», який був підписаний Президентом України 23 серпня 2023 року. Відповідно до цього Закону, внесено зміни до Кримінального кодексу України, а саме передбачено новий вид основного покарання – пробаційний нагляд. Відповідно до ст. 59-1 КК України покарання у виді пробаційного нагляду полягає в обмеженні прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства [1].

Пробаційний нагляд передбачає встановлення певних обмежень у таких сферах, як вибір професії та освіти, місце перебування, проживання та пересування, спілкування, а також організація дозвілля. Це виражається в імперативно встановлених законом обов'язках засудженого періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації, повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну свого місця проживання, роботи або навчання, не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації, а також у таких додаткових (факультативних) обов'язках, як використовувати електронний

засіб контролю і нагляду та проживати за вказаною у рішенні суду адресою, дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля, працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштуватися, якщо йому буде запропоновано посаду (роботу), виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою, пройти курс лікування від наркотичної, алкогольної залежності, розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб. Такі правообмеження є очевидно більш комплексними, ніж правообмеження при покараннях, які розташовані вище в системі (п.п. 1-7 ст. 51 КК України) [2, с. 657].

Впровадження покарання у формі пробаційного нагляду є прогресивним нововведенням і важливим кроком до гуманізації системи кримінального правосуддя для осіб, які скоїли нетяжкі правопорушення. Завдяки ефективному механізму контролю за поведінкою засуджених з боку органів пробації, цей вид покарання може стати дієвою альтернативою позбавленню волі. Він дозволяє зменшити навантаження на пенітенціарні установи, оптимізувати їх утримання та зменшити бюджетні витрати, пов'язані з арештом, обмеженням або позбавленням волі. Пробаційнийгляд може призначатися судом на термін від одного до п'яти років із запровадженням обов'язку носіння електронного засобу контролю. Такий підхід сприятиме зниженню кількості засуджених у виправних центрах, розвантаженню слідчих ізоляторів і арештних домів, а також дозволить перепрофілювати частину таких установ, наприклад, для утримання військовополонених. Впровадження цього виду покарання відповідає сучасним вимогам і прагненню до гуманізації з практиками прогресивних держав [3, с. 156].

Пробаційнийгляд – це ще один вид покарання, коли засуджена особа не відбуває покарання, але повинна виконувати певні умови протягом певного періоду часу, який контролює орган пробації. Основною метою пробації є реабілітація та ресоціалізація правопорушників, зниження рецидивної протиправності [4, с. 182].

Отже, запровадження покарання у вигляді пробаційного нагляду має значний потенціал як ефективного й гуманного інструменту сучасної системи кримінального правосуддя. Цей вид покарання дозволяє досягати основної мети – виправлення

та ресоціалізації засуджених без необхідності їх ізоляції від суспільства, водночас знижуючи фінансові та соціальні витрати на утримання установ виконання покарань.

Встановлення електронного контролю та обмежень щодо пересування, спілкування чи іншої поведінки засуджених гарантує належний рівень нагляду й безпеки. Окрім цього, пробаційний нагляд сприяє розвантаженню пенітенціарної системи, зменшує кількість засуджених у слідчих ізоляторах та виправних центрах, а також оптимізує їх використання, зокрема, для забезпечення потреб у воєнний час.

Пробаційний нагляд є актуальним рішенням у контексті реформування кримінального законодавства України. Його впровадження відповідає міжнародним стандартам і тенденціям гуманізації кримінальної відповідальності, що дозволяє Україні рухатися в напрямку прогресивного розвитку правової системи, зокрема у сфері виконання покарань.

Список використаних джерел

1. Пробаційний нагляд – новий вид кримінального покарання. 2024. URL: <https://law.chnu.edu.ua/probatsiinyi-nahliad-novyi-vyd-kryminalnoho-pokarannia/>.
2. Оробець К. Пробаційний нагляд-новий вид покарання в Україні: аналіз законодавчої реформи як напрямку кримінально-правової політики з точки зору аксіологічного підходу. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. С. 653–662. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/download/7345/7386>.
3. Телефонко Б.М. Пробаційний нагляд як новий вид покарання і вплив його на рецидивну протиправність. *Організаційний комітет форуму*. 2023. С. 154–157. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi77/0057492.pdf#page=154>.
4. Падалка В.О. Пробаційний нагляд як новий вид покарання в Україні. 2023. С. 182–186. URL: https://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/Konferenciya-verstka-molodih-uchenih_01.12.pdf#page=182.